אֵין לִי לשמוע שיהא דינה בשריפה, אֶלָּא כְּשֶׁנִּיסֵּת לְכֹהֵן ונשארה כהנת האוכלת בתרומה כבביה אביה, אבל אם נִיסֵּת לְלֵוִי וְלִישְׂרָאֵל ונאסרה באכילת תרומה, או נישאת לְעֹבֵד כּוֹכָבִים ועברה על הלאו של 'וְלֹא תִתְחַתֵּן בָּם' (דברים ז ג), או לְחָלָל – הנולד מכהן שנשא גרושה או זונה ונתחלל מן הכהונה, או לְמַמְזֵר – הנולד מאשת איש שזינתה, וּלְנָתִין – לגבעוני, מֻנַּיִן שבכל האופנים הללו יהא דינה בשריפה. תַּלְמוּד לוֹמַר 'וּבַת אִישׁ כֹּהֵן', ותיבת 'איש' באה להשמיענו שדווקא האיש שהוא אביה צריך להיות כהן, אבל הבעל שנשאה אינו צריך להיות כהן, אלא אַף עַל פִּי שֶׁנשאה זר או פסול ועתה אֵינָהּ כֹּהֶנֶת דינה בשריפה.

דין שישי הנלמד מן הפסוק: מלשון הפסוק 'היא מְחֻלֶּלֶת' למדים שרק הִיא – הבת כהן עצמה נידונת בְּשְׂרֵיפָה וְאֵין בּוֹעֲלָהּ נידון בְּשְׂרֵיפָה, וכן רק הִיא נידונת בְּשְׂרֵיפָה וְאֵין זוֹמְמֶיהָ נידונים בְּשְׂרֵיפָה, כלומר, אם שנים העידו על בת כהן שזינתה ביום פלוני, ובאו אחרים והזימו את הראשונים שעדותם שקר, על אף שהעדים הראשונים זממו לחייבה שריפה, אין מיתתם בשריפה אלא בחנק. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אֶת אָבִיהָ בְּשְׂרֵיפָה וְאֶת חָמִיהָ בְּסֵקִילָה, ולהלן בגמרא יתבארו דבריו.

עתה מבארת הגמרא את כל דברי הברייתא הנזכרת לעיל, ותחילה מבארת את הדין הראשון: אֲמַר מַר, ממה שנאמר 'כי תחל' יָכוֹל הייתי לרבות שאֲפִילּוּ בת כהן שחִילְּלָה שַׁבָּת יהא דינה בשריפה, לכך נאמר 'לזונות'. שואלת הגמרא: כיצד היה מקום לפרש כן, הלא אפילו בת ישראל שחִילְּלָה שַׁבָּת בַּת סְקִילָה הִיא, והיאך יתכן שנקל על בת כהן המחללת שבת לדונה רק בשריפה.

מיישבת הגמרא: אָמַר רָבָא הָא מַנִּי – ברייתא זו בשיטת רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּאָמַר שְׂרֵיפָה חֲמוּרָה מסקילה, ולשיטתו סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמְינָא – היה מקום לומר, הוֹאִיל וְאַחְמִיר בָּהּ רַחֲמָנָא בְּכֹהֲנֵי – כיון שהחמירה תורה בכהנים דְּרַבִּי בָּהּ מִצְוֹת יְתֵירוֹת – במה שריבתה בהם מצוות יותר מישראלים, לפיכך אף בענין זה תהא חמורה בת כהן על בת ישראל, שאם חיללה שבת תִּידּוֹן בְּשְׂרֵיפָה ולא בסקילה, קָא מַשְׁמַע לָן – לכך השמיענו בתיבת 'לזונות' שהפרשה מדברת רק בחילולין הבאים על ידי זנות, אך בחילול שבת דינה כשאר ישראלית בסקילה.

שואלת הגמרא: עדיין כיצד היה מקום לומר שהחמירה תורה על בת כהן בחילול שבת שתידון בשריפה, הלא כהן המחלל שבת דינו בסקילה, וּמַאי שְׁנָא מִינֵּיהּ דִּידֵיהּ – ובמה היא שונה ממנו, הרי אין סברא לומר שהחמיר הכתוב בנקבות יותר מן הזכרים. מיישבת הגמרא: כוונת הברייתא דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמְינָא – היה מקום לומר, רק אִיהוּ – כהן, כיון שמצינו דְּאִשְׁתַּרְיָא לֵיהּ שַׁבָּת לְגַבֵּי עֲבוֹדָה – שהותרה לו עבודה בקרבנות ציבור בבית המקדש בשבת, לפיכך גם שלא בזמן עבודה אם חילל את השבת לא נחמיר עליו לדונו בשריפה, אבל הִיא – בת כהן כֵּיוָן דְּלָא מצינו דְּאִשְׁתַּרְיָא [־שהותרה] שַׁבָּת לְגַבָּהּ, שהרי בנות כהן אינן עובדות בבית המקדש, אֵימָא שכאשר חיללה את השבת תִּידּוֹן בְּשְׂרֵיפָה, קָא מַשְׁמַע לָן שאף בת כהן דינה בסקילה.

הגמרא מבארת את הדין השני האמור בברייתא. שנינו בברייתא: יָכוֹל אֲפִילּוּ פְּנוּיָה, כלומר, לולי הגזירה שוה המבוארת בברייתא היה מקום לומר שאף פנויה שנבעלה יהא דינה בשריפה. שואלת הגמרא: היאך היה מקום לומר כן, הָא תיבת 'לזונות' כְּתִיב בפרשה, וזונות היא לשון מרידה ועזיבה, וממילא אין שייך לשון זה אלא במזנה תחת בעלה ומורדת בו, אבל לא בפנויה שנבעלה. משיבה הגמרא: התנא של הברייתא סבר כְּדְרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר ביבמות (סא:) פָּנוּי – שאינו נשוי הָבָא עַל הַפָּנוּיָה שֶׁלֹּא לְשֵׁם אישות, אלא לשם זנות, עֲשָׂאָהּ זוֹנָה לפוסלה מן הכהונה. הרי שסבר רבי אלעזר שאף פנויה נקראת זונה, ולשיטתו היה מקום לפרש שהפרשה מדברת גם בבת כהן פנויה שזינתה, לכך נצרכו ללמוד מגזירה שוה שהפרשה מדברת רק בבת כהן ארוסה או נשואה שיש להם זיקת בעל.

הגמרא מבארת את הדין השלישי האמור בברייתא. שנינו בברייתא: אוֹ אֵינוֹ אוֹמֵר 'אָבִיהָ' אֶלָּא לְהוֹצִיא אֶת כָּל אָדָם, כלומר, לולי שנאמר בפסוק 'היא מְחֻלֶּלֶת' היה מקום לומר שממה שנאמר 'אָבִיהָ' למדים שרק אם זינתה עם אביה תידון בשריפה, אך אם זינתה עם שאר בני אדם לא יהא דינה בשריפה. שואלת הגמרא: היאך היה מקום לומר כן, אֶלָּא לפי זה נמצא דְּמַאי נִיהוּ – על איזה אופן חייבה הכתוב שריפה, על כרחך כְּשֶׁזִּינְתָה מֵאֲבִיהָ, ואם כן מַאי אִירְיָא בַּת כֹּהֵן, אֲפִילּוּ בַּת יִשְׂרָאֵל נַמִי – מדוע חידוש דין זה נאמר בבת כהן, הלא גם בת ישראל [אפילו פנויה] שזינתה מאביה דינה בשריפה, דְּאָמַר רָבָא, אָמַר לִי רַב יִצְחָק בַּר אֲבוּדִימִי, בת שזינתה עם אביה דינה בשריפה, שכן אָתְיָא – למדים בגזירה שוה מתיבות 'חַנָּה הַנָּה', נאמר גבי המזנה עם בת בתו (ויקרא יח י) 'עֶרְוַת בַּת בִּנְךָ אוֹ בַת בִּתְּךָ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן כִּי עֶרְוָתְךָ הֵנָּה', ונאמר גבי בת אשתו [שאינה בתו] (שם יח יז) 'עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֶּה אֶת בַּת בִּתָּהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ לֹא תִקַּח לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ שַׁאֲרָה הֵנָּה זִמָּה הִוא', כשם שגבי בת אשתו השוה הכתוב בין בתה לבת בתה, כך גבי בתו יש להשוות בין בתו לבת בתו, על אף שלא נזכר בתורה אלא בת בתו. ואחרי שלמדו בגזירה שוה שבתו אסורה לו כבת בתו, אָתְיָא – למדים מגזירה שוה נוספת 'זִמָּה זִמָּה' שדינן בשריפה, נאמר גבי בת אשתו (שם) 'שַׁאֲרָה הֵנָּה זִמָּה הִוא', ונאמר גבי נושא אשה ואמה (שם כ יד) 'וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ זִמָּה הִוא בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אֹתוֹ וְאֹתָהֶן', כשם שגבי אשה ואמה דינן בשריפה כך גבי מזנה עם בת אשתו או עם בת בתה עונשו ועונשם בשריפה, ולמדים בגזירה שוה 'הנה הנה' שאף המזנה עם בת בתו או עם בתו עונשם בשריפה. וכיון שכן נמצא שכל הבא על בתו נידון בשריפה, ואיך לולי שנאמר 'היא מְחֻלֶּלֶת' היה מקום לומר שפרשת בת כהן מלמדת דין מיוחד בבת כהן המזנה עם אביה לחייבה בשריפה.

מיישבת הגמרא: אִיצְטְרִיךְ הכתוב לומר 'היא מְחֻלֶּלֶת' ללמדנו שמדובר בזנות עם כל אדם, כי סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמְינָא – היה מקום לומר, קָרֵא – תיבת 'אביה' האמור בפסוק בא לְאַפּוֹקֵי מִדְּרָבָא – להוציא מדינו של רבא ולומר שרק כהן הבא על בתו עונשה בשריפה, אבל לא כשישראל בא על בתו, והראיה מִדְּגַלֵּי רַחֲמָנָא דין שריפה בְּבַת כֹּהֵן שזינתה עם אביה וְלֹא בְּבַת יִשְׂרָאֵל. קָא מַשְׁמַע לָן הפסוק 'היא מחללת' שבזנות עם אחרים הכתוב מדבר, אך בזינתה עם אביה נתקיים דינו של רבא בשם רב יצחק שחייבת בשריפה בין בבת כהן ובין בבת ישראל.

הגמרא מבארת את הדין החמישי האמור בברייתא. שנינו בברייתא: ממה שנאמר בפסוק 'בַּת כֹּהֵן', אֵין לִי ללמוד חיוב שריפה אֶלָּא בבת כהן שֶׁנִּיסֵּת לְכֹהֵן, אבל נִיסֵּת לְלֵוִי, לְיִשְׂרָאֵל, וּלְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וּלְחָלָל, לָנָתִין, וּלְמַמְזֵר, מֻנַּיִן שיהא דינה בשריפה. תַּלְמוּד לוֹמַר 'בַּת אִישׁ כֹּהֵן', כלומר, צריך שה'איש' דהיינו אביה יהיה כהן אַף עַל פִּי שֶׁהיא כבר אֵינָהּ כֹּהֶנֶת מחמת שנשאת לפסול, דינה בשריפה. שואלת הגמרא: היאך היה מקום לומר שבת כהן הנשאת לכל הנזכרים לעיל אינה כלולה בפרשת בת כהן, וכי יחוסה כבת כהן בכך שנישאה להם, (וְתוּ) מֵידִי – וכי כֹּהֶנֶת הנשואה לְכֹהֵן כְּתִיב, הלא 'ובת איש כהן' כתוב, ובת כהן היא תשאר לעולם בין באופן שתינשא לכהן, בין באופן שתינשא ללוי או לישראל או לשאר פסולים.

מיישבת הגמרא: סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמְינָא – היה מקום לומר הואיל ו'כִּי תָּחֵל לִזְנוּת' אָמַר רַחֲמָנָא, הרי שתלה הכתוב את חילוליה בזנות, ואם כן הָנֵי מִילֵּי – פרשה זו מדברת רק הֵיכָא דְּקָא מַתַּחֲלָא הַשְׁתָּא – שמתחללת עכשיו על ידי הזנות, וקודם לכן לא היתה מחוללת, אֲבָל הָא – זו שנישאה לחלל ממזר ונתין, כֵּיוָן דְּקָא מַתַּחֲלָא וְקַיְימָא מֵעִיקָּרָא – שכבר מחוללת ועומדת מן הנישואין, דְּהרי אָמַר מַר בברייתא, נאמר בפסוק (ויקרא כב יב) 'וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הִוא בִּתְרוּמַת הַקֳּדָשִׁים לא תאכל', כלומר, כֵּיוָן שֶׁנִּבְעֲלָה לְפָסוּל לָהּ – לממזר ונתין שאסורים לבוא בקהל, פְּסָלָהּ מן הכהונה ואסורה לעולם לאכול בתרומה ולהנשא לכהן. וכן אם נבעלה לְלֵוִי וְיִשְׂרָאֵל נַמִי נפסלה מאכילת תרומה, שנאמר (שם כב יג) 'וּבַת כֹּהֵן כִּי

המשך בעמוד רלז

תְּהֶיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזָרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל', כלומר, כאשר מת בעלה הישראל והיא שבה אל בית אביה תוכל לאכול, מִכְּלַל דְּכִי אִיתֵיהּ נָּבֵיהּ לֹא אָכְלָה – משמע שכל זמן שהיא תחת בעלה הישראל אינה אוכלת. אִימָא הואיל וכבר נתחללה בנישואיה לֹא תְּהֵוֵי בְּשָׁרִיפָה שהרי לא נתחללה על ידי הזנות, קָא מַשְׁמַע לָן מייתור תיבת 'איש' שגם זו שנשאת לזר ונתחללה כבר מן הנישואין דינה בשריפה.

מבארת הגמרא: דין זה שהשמיענו הברייתא שבת כהן הנשואה לנתין וממזר בקדושתה קיימת ונידונת בשריפה, זהו וְדִלְאו כְּרַבִּי מֵאִיר, (דתניא) [דְּתָנַן] במסכת תרומות (פ"ז מ"ב), בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּתְּפְסָה לְיִשְׂרָאֵל ונאסרה באכילת תרומה כל זמן שהיא נשואה לו, וְאָכְלָה תְּרוּמָה בשוגג, מְשַׁלֶּמֶת לכהנים אֶת הַקֶּרֶן – שווי התרומה שאכלה, כדין הגוזל את חבירו, שהרי נאסרה באכילתה וגזל הוא בידה, וְאֵינָהּ מְשַׁלֶּמֶת אֶת הַחֹמֶשׁ, הואיל וחיוב חומש לא נאמר אלא בזר שאכל תרומה, שנאמר (ויקרא כב ט) 'וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ', ולאחר מכן נאמר (שם כב יד) 'וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה וְיָסַף חֲמִשִׁיתוֹ עָלָיו', אבל זו שאינה נחשבת לזרה, שכן אם תשוב לבית אביה בלא זרע תוכל לאכול בתרומה, אינה משלמת חומש. וּמִיתָתָהּ בְּשָׂרִיפָה אם זינתה תחת בעלה, כדין בת כהן הנשואה לכהן. אך הִנִּיחַ לְאֶחָד מִן הַחֲסִידִין, כגון חלל נתין וממזר, אם אכלה תרומה מְשַׁלֶּמֶת לשבט הכהנים קֶרֶן וְחוֹמֶשׁ, כדין זר שאכל תרומה, שהרי נתחללה מן הכהונה בביאתו ושוב אינה ראויה לאכול בתרומה לעולם. וְאִם זינתה מִיתָתָהּ בְּחֶנֶק, שנאמר (ויקרא כא ט) 'וּבַת אִישׁ כֹּהֵן כִּי תֵחֵל לִזְנוֹת וגו' בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף', ודרשו חכמים שרק מי שנתחללה מחמת הזנות דינה בשריפה, אך זו שכבר נתחללה מן הנשואין דינה בחנק כדין נשואה בת ישראל, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, זוֹ וָזוֹ – בין הנישאת לישראל ובין הנישאת לאחד מן הפסולים, מְשַׁלֶּמֶת קֶרֶן וְלֹא חוֹמֶשׁ, כיון שרק מי שהיה זר מתחילתו משלם את החומש, אבל זו הואיל ולא היתה זרה מתחילתה אינה משלמת חומש. וְאִם זינו מִיתָתָן בְּשָׂרִיפָה, שהרי בפסוק נאמר 'וּבַת אִישׁ כֹּהֵן' ומשמע על אף שהיא עתה אינה כהנת. ולהלן בגמרא יתבאר כוונתו. נמצא שהתנא של הברייתא סובר כחכמים שבמשנה בתרומות וחולק על רבי מאיר.

הגמרא מביאה את דברי רבי אליעזר שנשנו בסוף הברייתא לעיל, ומבארת אותם. שנינו בברייתא: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אֶת אָבִיהָ בְּשָׂרִיפָה וְאֶת חֲמִיָּתָהּ בְּסִקִילָה. מבררת הגמרא: מַאי כוונת רבי אליעזר באומרו אֶת אָבִיהָ וְאֶת חֲמִיָּתָהּ. אִילֵימָא שמה שאמר 'אֶת אָבִיהָ' כוונתו באופן שזינתה מֵאָבִיהָ שאז דינה בשריפה, וּמה שאמר 'אֶת חֲמִיָּתָהּ' כוונתו שזינתה מֵחֲמִיָּתָהּ דינה בסקילה. לא יתכן לפרש כך, שאם כן יקשה מַאי אִירְיָא – מדוע דווקא נאמר דין זה בְּבַת כֹּהֵן, הלא אֲפִילּוּ בְּבַת יִשְׂרָאֵל נָמֵי הדין כן, שִׁבְתּוֹ שזינתה עמו בְּשָׂרִיפָה וְכַלָּתוֹ שזינתה עמו בְּסִקִילָה.

מבארת הגמרא את דברי רבי אליעזר באופן אחר: אֶלָּא מה שאמר 'אֶת אָבִיהָ' כוונתו שזינתה בעודה בְּרֶשׁוּת אָבִיהָ דהיינו כשהיא ארוסה שאז דינה בשריפה, וּמה שאמר 'אֶת חֲמִיָּתָהּ' כוונתו שזינתה בִּרְשׁוּת חֲמִיָּתָהּ כשהיא נשואה שאז דינה בסקילה.

שואלת הגמרא: אם כן שיטת רבי אליעזר כְּמַאן היא, אִי כְּרַבָּנָן הסוברים במשנתינו (לעיל מט:) שסקילה חמורה משריפה, אִי אפשר לפרש כן, שהרי הָאֲמָרִי רבנן לעיל (נ:) להיפך שבת כהן שזינתה רק נְשׂוּאָה יָצְאת לִשְׂרֵיפָה וְלֹא אֲרוּסָה, ואילו רבי אליעזר מחייב בשריפה רק את הארוסה ולא את הנשואה. וְאִי רבי אליעזר סבר כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הסובר במשנתינו ששריפה חמורה מסקילה, הָאֲמָר לעיל (נ:) שבת כהן אַחַת אֲרוּסָה וְאַחַת נְשׂוּאָה דינה בִּשְׂרֵיפָה, ואילו רבי אליעזר סובר שרק ארוסה בשריפה והנשואה בסקילה. וְאִי נפרש שסבר כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל הסובר לקמן (נא:) שפרשת בת כהן מדברת בארוסה ולא בנשואה, אף זה לא מתיישב, שהרי הָאֲמָר רבי ישמעאל שפרשת בת כהן מלמדת על אֲרוּסָה שיָּצְאת מכלל בת ישראל מסקילה לִשְׂרֵיפָה, וְלֹא על נְשׂוּאָה, ואם נשואה בת כהן לא יצאה מכלל נשואה בת ישראל, נמצא שלשיטתו 'אֶת חֲמִיָּתָהּ' – עונש הנשואה חֶנֶק הוּא ולא סקילה, ואילו רבי אליעזר אמר 'את חמיה' בסקילה. נמצא ששיטת רבי אליעזר אינה לא כשיטת רבנן ולא כשיטת רבי שמעון ולא כרבי ישמעאל.

מביאה הגמרא ביאור אחר בדברי: שָׁלַח רַבִּין מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, כְּךָ הִיא הַצָּעָה שֶׁל מִשְׁנָה – כך הוא ביאור משנתו של רבי אליעזר, לְעוֹלָם סבר רבי אליעזר כְּרַבָּנָן שבת כהן נשואה בשריפה וארוסה בסקילה, וְאין צריך להפוך את דבריו משום כך, אלא הָכִי קָאָמַר, 'את אביה' היינו כָּל שֶׁהִוא לְמַטָּה מִמִּיתַת אָבִיהָ – כל אחת שעונשה קל מחיוב מיתה האמור באביה [אב הבא על בתו] שהיא שריפה, וּמַאי נִיהוּ – ומי הוא, זהו נְשׂוּאָה בַּת יִשְׂרָאֵל, דְּאִילּוּ נְשׂוּאָה בַּת יִשְׂרָאֵל שזינתה עונשה בְּחֶנֶק, וחנק לדעת כולם קל משריפה. הָכָא – גבי בת כהן שזינתה, החמירה תורה על אותה נשואה שיהא עונשה כעונש האמור בְּמִיתַת אָבִיהָ שהוא בִּשְׂרֵיפָה. וְכָל אחת שֶׁעונש מיתתה הִיא לְמַעְלָה [־חמורה] מִמִּיתַת אָבִיהָ, וּמַאי נִיהוּ – ואיזוהי, זו אֲרוּסָה בַּת יִשְׂרָאֵל, דְּאִילּוּ אֲרוּסָה בַּת יִשְׂרָאֵל בְּעָלְמָא שזינתה מיתתה בְּסִקִילָה החמורה לרבנן מן השריפה, הָכָא – בבת כהן שזינתה, אותה ארוסה תהא בְּמִיתַת חֲמִיָּתָהּ שהיא בְּסִקִילָה. כלומר, דעת רבי אליעזר שרק בת כהן נשואה שזינתה מיתתה בשריפה, אך בת כהן ארוסה מיתתה בסקילה, והיינו כרבנן.

מקשה הגמרא על ביאור זה: מַתְקִיף לָהּ רַבִּי יִרְמְיָה, מִידֵּי 'לְמַעְלָה' לְמַטָּה' קָתָנֵי – וכי בדברי רבי אליעזר כתוב 'למעלה ממיתת אביה' 'למטה ממיתת אביה', והיכן רמוזים דבריו של רבי יוסי ברבי חנינא בדברי רבי אליעזר.

מביאה הגמרא ביאור אחר בדברי רבי אליעזר: אֶלָּא אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה,

לְעוֹלָם סבר רבי אליעזר כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל שארוסה בת כהן דינה בשריפה והנשואה בחנק כדין בת ישראל, וְהָכִי קָאָמַר רבי אליעזר, ״אֶת אָבִיהָ״, כשהיא בְּרְשׁוּת אָבִיהָ דהיינו ארוסה, הרי היא בִּשְׂרֵיפָה, וְ״אֶת חֲמִיהָ״, וכשהיא נשואה אם זינתה מֵחֲמִיהָ הרי היא בְּסִקִּילָה, ואילו אם זינתה עם כָּל אָדָם הרי היא בְּחֶנֶק ככל בת ישראל שזינתה.

דוחה הגמרא: אָמַר רָבָא, מַאי שְׁנָא בדברי רבי אליעזר ״את אביה׳ מ׳את חמיה׳, אוֹ שֶׁאִידִי וְאִידִי [־בזה ובזה] כוונתו אביה וחמיה מַמָּשׁ, שזינתה עמם, אוֹ אִידִי וְאִידִי כוונתו שזינתה תחת רְשׁוּת אביה וחמיה.

רבא מבאר את דברי רבי אליעזר באופן אחר: אֶלָּא אָמַר רָבָא, לְעוֹלָם רבי אליעזר סבר כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן ששריפה חמורה מסקילה, וכמו שסברנו לומר כן לעיל (ע״א), ולכן ארוסה בת כהן שזינתה דינה בשריפה, ומה שהקשינו שם שאם כן גם נשואה בשריפה, קָסָבַר רַבִּי אֶלְעָזָר שנִּשּׂוֹאָה בת כהן הרי היא כַּאֲרוּסָה בת כהן, מָה אֲרוּסָה בת כהן חַד דְּרָגָא מַסְקִינַן לָהּ – החמירה עליה התורה שנעלה אותה בדרגה אחת מִסְּקִילָה שבבת ישראל שזינתה לִשְׂרֵיפָה, אַף נְשׂוּאָה בת כהן חַד דְּרָגָא מַסְקִינַן לָהּ מֵחֶנֶק שבבת ישראל לְסִקִּילָה, אך לא מחנק לשריפה, וזהו ביאור דברי רבי אליעזר, ש׳את אביה׳, ברשות אביה, בשריפה, ו׳את חמיה׳, ברשות חמיה, בסקילה.

הגמרא מקשה על ביאורו של רבא: מִתְקִיף לָהּ רַבִּי חֲנִינָא, הָא אִידִי וְאִידִי – בין נשואה ובין ארוסה, רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּשְׂרֵיפָה קָאָמַר, ואין לומר שרבי אליעזר מחלק ביניהן.

רבינא מבאר את דברי רבי אליעזר באופן אחר: אֶלָּא אָמַר רָבִינָא, לְעוֹלָם סבר רבי אליעזר בְּרַבָּנָן שסקילה חמורה משריפה, וכמו שסברנו לומר כן לעיל (ע״א), ומה שהקשנו שאם כן ארוסה בסקילה ונשואה בשריפה, אכן אִיפּוֹךְ את דברי רבי אליעזר שכך אמר ״אֶת אָבִיהָ בִּסְקִילָה, וְאֶת חֲמִיהָ בִּשְׂרֵיפָה״, וְהַאי דְּקָאָמַר בלשון ״אֶת אָבִיהָ ואת חמיה׳ ולא אמר בלשון ׳ארוסה ונשואה׳, סָרְיָא בָּעֲלָמָא נָקֵט – אין זה אלא משום שהוא נמשך בלשונו אחר לשונו של תנא קמא שבתחילת הברייתא לעיל (נ) שמבאר את דברי המקרא, לפיכך אף הוא תפס בדבריו את לשון המקרא, אך ׳את אביה׳ שאמר רבי אליעזר אין פירושו כמו ׳את אביה׳ הנאמר במקרא, כי התורה מדברת על נשואה שדינה בשריפה, ואילו רבי אליעזר כוונתו לארוסה שהיא ברשות אביה.

הגמרא מביאה את המסקנא בדברי רבי אליעזר: אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ, אָמַר רַב, הֲלָכָה כִּרְשַׁלַּח רַבִּין מִמַּשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא (לעיל ע״א), שרבי אליעזר סובר כרבנן שנשואה בת כהן בשריפה וארוסה בסקילה.

אָמַר רַב יוֹסֵף, וכי הֲלְכָתָא לְמִשְׁיְחָא – הלכה לימות המשיח בא רב להשמיענו, הלא דין ארבע מיתות בית דין אינו נוהג בזמן הזה. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לרב יוסף, אֶלָּא מֵעַתָּה שְׁחִיטַת קָדָשִׁים – מסכת זבחים העוסקת בדיני הקרבנות שאינם נוהגים בזמן הזה לָא לִיתְנֵי – אין לנו לשנותה משום שהיא הֲלְכָתָא לְמִשְׁיְחָא. אֶלָּא כמו שיש לשנותה משום דְּרוּשׁ וְקַבֵּל שָׂכָר, חָכָא נַמִּי יש לנו לשנות דיני שריפת בת כהן משום דְּרוּשׁ וְקַבֵּל שָׂכָר.

השיב רב יוסף לאביי: הָכִי קָאָמְרִי – כך היתה כוונתי להקשות, הֲלְכָתָא לָמָּה לִי – מדוע הוצרך רב לומר הלכה כדברי רבין בביאור דברי רבי אליעזר שבברייתא, סוֹגְיָא דְּשַׁמְעָתָא הֲלָכָה קָאָמַר – וכי סוגיא זו עוסקת בדבר הלכה האם חייב או פטור שצריך לפסוק הלכה כמי, הלא בין לרבינא ובין לרבין סובר רבי אליעזר כרבנן שארוסה בסקילה ונשואה בשריפה, וכל מחלוקתם היא רק כיצד ליישב את לשונו, ועל כן אין שייך לפסוק הלכה בדבר, אלא כשיבוא משיח ויחיה את המתים נשאל את רבי אליעזר באיזה לשון אמר את דבריו.

הגמרא לעיל (ע״א) הזכירה ששיטת רבי ישמעאל שרק ארוסה בת כהן דינה בשריפה ולא נשואה. הגמרא מבררת את מקור הדברים: מַאי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל – היכן שנינו כן, דְּתַנְיָא, נאמר (ויקרא כא ט) ״וּבַת [אִישׁ] כֹּהֵן כִּי תָחֵל לִזְנוֹת וגו׳ אֶת אָבִיהָ הִיא מְחַלֶּלֶת בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף״, בְּנַעֲרָה וְהִיא אֲרוּסָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַתָּה אוֹמֵר בְּנַעֲרָה וְהִיא אֲרוּסָה, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא אֲפִילּוּ בִּנְשׂוּאָה שדינה בשריפה. תַּלְמוּד לוֹמַר (דברים כב כא) ״וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֵשֶׁת אִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת אֵשֶׁת רֵעֵהוּ מוֹת יוּמַת הַנֹּאֵף וְהַנֹּאָפֶת״, הֲבֵל – כל הנשים, כהנת וישראלית ארוסה ונשואה, הָיוּ בתחילה בְּכְלַל ׳הַנֹּאֵף וְהַנֹּאָפֶת׳ שדינם בחנק, הוֹצִיא הַכָּתוּב את בַּת יִשְׂרָאֵל מכלל חנק שתידון בְּסִקִּילָה, כמו שנאמר (דברים כב כג) ״כִּי יִהְיֶה נַעֲרָה בְתוּלָה מְאֹרָשָׂה לְאִישׁ וגו׳ וּסְקַלְתֶּם אֹתָם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ״, וּבַת כֹּהֵן מכלל חנק שתידון בִּשְׂרֵיפָה, כמו שנאמר ״אֶת אָבִיהָ הִיא מְחַלֶּלֶת בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף״. ויש לנו ללמוד את הסתום מן המפורש, מָה כְּשֶׁהוֹצִיא הַכָּתוּב אֶת בַּת יִשְׂרָאֵל מכלל חנק לְסִקִּילָה, הוציא אֲרוּסָה וְלֹא נְשׂוּאָה, כמו שנאמר בפירוש בפסוק, אַף כְּשֶׁהוֹצִיא הַכָּתוּב את בַּת כֹּהֵן מכלל חנק לִשְׂרֵיפָה, הוציא אֲרוּסָה וְלֹא נְשׂוּאָה.

הלכה נוספת מביאה הברייתא: זוֹמְמֵיהֶן – עדים שהעידו על ארוסה בת כהן שזינתה והרזמו בבית דין, וּבוֹעֲלָהּ – וכן הבועל ארוסה בת כהן, שניהם בְּכְלַל מה שנאמר (דברים יט יט) ״וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם״ וגו׳ לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו׳. תמהה הגמרא: ׳בּוֹעֲלָהּ׳ מַאי כַּאֲשֶׁר זָמַם אִיבָּא – מה שייך דין כאשר זמם בבועל. מבארת הגמרא: אֶלָּא כך היא כוונת הברייתא, זוֹמְמֵיהֶן של ארוסה בת כהן שזינתה, מיתתם בְּכְלַל מִיתַת בּוֹעֲלָהּ, שכשם שמיתתו בסקילה ולא בשריפה, כמו שדרשו (לעיל ע״א) מהפסוק (ויקרא כא ט) ״אֶת אָבִיהָ הִיא מְחַלֶּלֶת׳, היא בשריפה ולא בועלה בשריפה אלא בסקילה, כך זוממיה של ארוסה בת כהן שזינתה מיתתם בסקילה, מָשׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר בעדים זוממין (דברים יט יט) ״וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו׳, ומשמע שדנים את העדים דווקא כפי שזממו לעשות ׳לאחיו׳ וְלֹא כפי שזממו לעשות לַאֲחוֹתוֹ, שכאשר באו העדים לחייב בעדותן שתי מיתות שונות, כגון שהעידו על ארוסה בת כהן שזינתה, שרצו לחייב את האיש סקילה ככל בועל ארוסה בת ישראל ואת האשה שריפה כדין בת כהן שזינתה, שדנים את העדים כפי שזממו לעשות לאיש ולא כפי שזממו לעשות לאשה. עד כאן דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל.

מביאה הברייתא דעה נוספת: רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, מסתימת הכתוב שאמר ׳ובת איש כהן כי תחל לזנות׳, משמע שאַחַת אֲרוּסָה וְאַחַת נְשׂוּאָה יָצְאת לִשְׂרֵיפָה. ואם תאמר, יָכוֹל אני לרבות אֲפִילּוּ בת כהן פְּנוּיָה שזינתה לשריפה, אין לומר כן, מפני שֶׁנֶּאֱמַר בָּאן – גבי בת כהן שזינתה ׳אָבִיהָ׳ [־׳את אביה היא מחללת׳], וְנֶאֱמַר לְהַלָּן – גבי בת ישראל ארוסה שזינתה ׳אָבִיהָ׳ [־׳לזנות בית אביה׳], מַה לְּהַלָּן הפסוק מדבר בִּזְנוּת שבאה עִם זִיקַּת הַבָּעַל – באשה שיש עליה דין אישות לבעלה, אַף כָּאן הפסוק מדבר בִּזְנוּת עִם זִיקַּת הַבָּעַל, יצאתה פנויה שאין לה זיקת הבעל שאין דינה בשריפה.

מביאה הברייתא את המשא ומתן בענין זה: אָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל לרבי עקיבא, אִי – אם אתה לומד גזירה שוה ׳אביה׳ אביה׳, יש לך לומר מַה לְּהַלָּן בבת ישראל הכתוב מדבר בִּנַעֲרָה וְהִיא אֲרוּסָה, אַף כָּאן – בבת כהן הפסוק מדבר בִּנַעֲרָה וְהִיא אֲרוּסָה, וכיצד אמרת שגם נשואה בשריפה. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, יִשְׁמָעֵאל אָחִי, ׳בַּת׳ ׳וּבַת׳ אֲנִי דּוֹרֵשׁ – מכך שנאמר ׳ובת איש כהן׳ בוא״ו יתירא, אני דורש לרבות את הנשואה לשריפה. אָמַר לוֹ רבי ישמעאל, וְכִי מִפְּנֵי שֶׁאַתָּה דּוֹרֵשׁ ׳בַּת וּבַת׳ נוֹצִיא את זו – הנשואה ממיתת חנק הכתובה בה לִשְׂרֵיפָה, הלא ממה נפשך, אִם מ׳ובת׳ מַשְׁמַע לְהַכִּיא אֶת הַנְּשׂוּאָה, אם כן יש לך להכיא גם אֶת הַפְּנוּיָה לשריפה, וְאִם מהגזירה שוה ׳אביה אביה׳ מַשְׁמַע לְהוֹצִיא אֶת הַפְּנוּיָה שאינה דומה לארוסה הואיל ואין לה זיקת בעל, אם כן יש לך להוֹצִיא גם אֶת הַנְּשׂוּאָה כיון שאף היא אינה דומה לארוסה.

הגמרא מבארת את דבריהם: וְרַבִּי עֲקִיבָא שריבה את הנשואה ומיעט את הפנויה, דעתו דְּאַהֲנֵי [־הועילה] הַגְּזֵירָה שָׁוָה לְמַעוֹטֵי פְּנוּיָה כיון שאין לה זיקת בעל, וְאַהֲנֵי ׳בַּת וּבַת׳ לְרַבּוֹת אֶת הַנְּשׂוּאָה. וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל סָבַר דִּמְקָאָמַר לֵיהּ רבי עקיבא ׳בַּת וּבַת אני דורש׳, שְׁמַע מִינַּהּ הָדַר בֵּיהּ – חזר בו רבי עקיבא מִגְּזֵירָה שָׁוָה, והיה סבור

המשך בעמוד מט

שכוונתו שהריבוי של 'בת ובת' מוציא מידי גזירה שוה זו, ולפיכך הקשה עליו שאם אינך דורש גזירה שוה זו, מנין לך למעט את הפנויה.

שואלת הגמרא: **וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל** הסובר שרק ארוסה יצאת לשריפה ולא נשואה, **הַאי 'בַּת וּבַת'**, הריבוי של הוא"ו יתירא, **מַאי דָּרֵישׁ בֵּיהּ**. משיבה הגמרא: **מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְּתָנֵי** – לדין ששנה **אֲבוּהִי דִּשְׁמוּאֵל בַּר אָבִין, לְפִי שֶׁמָּצִינוּ** לענין עבודה בבית המקדש **שֶׁחִלֵּק כֹּהֲנִים בְּזָרִים** כהנים **בֵּין תְּמִימִים** שרשאים לעבוד בבית המקדש **לְבַעֲלֵי מוּמִין** שאינם רשאים לעבוד בו, **יָכוֹל נַחֲלוֹק** אף **בִּבְנוֹתֵיהֶן** של כהנים, שבנות כהנים בעלי מומין יצאו מכלל קדושתן ואם זנו יהיה דינן כדין בת ישראל, **תַּלְמוּד לוֹמַר 'בַּת וּבַת'** לרבות שדינן בשריפה כדין בנות כהנים תמימים.

מבארת הגמרא: **וְרַבִּי עֲקִיבָא** שסובר ש'בת ובת' בא לרבות נשואה לשריפה, דין זה שלא נחלוק בבנותיהן של כהנים **מְ'וְהֵם מַקְרִיבִים וְהָיוּ קֹדֶשׁ'** (ויקרא כא ו) **נָפְקָא** [־לומד זאת], שהרי בתחילת פסוק זה כבר נאמר **'קְדֹשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם'**, ומדוע נאמר שוב **'והיו קדש'**, אלא לרבות אף בעלי מומין לקדושה, שעומדים בקדושתם אף לאחר שנפל בהם מום, ואף בנותיהן בקדושתן שאם זנו מיתתן בשריפה.

וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל הוצרך ללמוד זאת מ'בת ובת' ולא מכאן, **דְּאִי מַהֲהִיא** – מ'והיו קדש' **הָוֶה אָמֵינָא הָנֵי מִילֵּי אִינָהוּ** – רק כהנים בעלי מומין עצמן נתרבו שלא נתחללו מקדושתם, שלא נאמר שכיון שפסולין לעבודה יהיו מותרין להיטמא למתים, **אֲבָל בְּנוֹתֵיהֶן** של כהנים בעלי מומין **לֹא, קָא מַשְׁמַע לָן** הכתוב 'ובת כהן' לרבותן.

שנינו בברייתא שרבי עקיבא דורש גזירה שוה 'אביה' 'אביה', ואילו רבי ישמעאל אינו דורש כן. שואלת הגמרא: **וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל**